

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annotationes Ioannis Bugenhagij Pomerani in decem epistolas Pauli

Bugenhagen, Johannes

Basileae, 1524

VD16 B 9232

Capvt Primvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36165

H. 323

Per uoluntatem dei, dicit, non ut pseudapostoli, Actorū 19. qui ueniunt à semetipso, non uocati. 2. 10 lege qd E- Gratia est remissio omnium peccatorū gratis. Pax phesijs fece uero est cognitio illius gratiæ, qua gaudet conscientia rit. in spiritu sancto sibi remissam esse culpam &c.

Deum uocat patrem nostrum, ne trepides adcedere ad tantam maiestatem, qui nomine patris uult à nobis adpellari. Iesum autem uocat dominum: ne contemnis, quod propter te suscepit formas crucis &c.

Benedictus &c.

Statin à gratulatione incipiens, Euangelium. id est omnium peccatorum remissionem, & uitæ eternæ hereditatem, plenis uerbis prædicat, per Iesum Christum: quandoquidem non solum iusti per fidem in Christum facti sumus, sed & filij dei. Atque hic mox apertis multisq; uerbis interserit diuinam prædestinationem, quæ maximam parit consolationem fidelibus, qui sciunt omnia esse in manu dei, & quicquid illis accidit, esse bonam dei uoluntatem. Quid enim mihi dulcius quam scire salutem meam, & præterea hanc præhensibilitam meam esse in manu dei? Non rapiet (inquit) creatura

Res de prædestin. uult credi: res enim incō-

ANNOT. IOANNIS POMERANI

Hoc scito- dentes oues quisquam è manu mea, & nemo potest ra-
te, si credi- pere è manu patris mei, Ioannis 10. Alioqui si in ma-
deritis uos nu mea esset salus, iandudum perisset. De prædestina-
esse præde tione lege in locis Philippi, de qua hic est tam apertus
stinatos, ue locus, ut nusquam ferè apertior, tametsi eam ubiq; in
re estis. scripturis deprehenderis. Impij ubi prædestinatione
Hoc autem audiunt, uertunt eam ad impietatis argumenta. Ve-
ualde gran rum hoc ipsum ut nō Paulum, ita nec nos terreat: quin
de est. libere confiteamur, omnia sicut à deo condita sunt, ita
ipsius manu gubernari.

Deus sic benedictus dicitur, sicut & sanctus: quia be-
Quādo nos nedicit & sanctificat. Nos uero benedicti dicimur, quia
benedici- benedictionem accepimus. Sancti, quia sanctificati su-
mus deo, mus. Oratio tamen simplex est, benedictus deus, id est
uerba sunt: sit laus deo, gratias ago deo.

quando ipse In omni benedictione, id est multiplicatione, augmē-
nobis, res to. Benedictio corporalis est, quando præstat deus ex-
sunt. terna. Benedictio spiritualis, quando præstat inuisibi-
lia, ut gratiam, pacem, hereditatem cœlestem.

In cœlestibus.

Ter ponitur in hac epistola, id est in superioribus,
sive in rebus quæ sunt supra nos, quæ sunt inuisibiles,
& iudicio carnis non adparentes. Hoc dico, ut intelli-
gas quod in fine epistolæ dicitur, aduersus spirituales
nequitias in cœlestibus. In aëre enim isto, qui etiā cœ-

IN EPI. PAULI AD EPHES. 4

lum adpellatur, agere spiritus nequam, Paulus in hac epistola non semel dicit &c.

Christo.

Est datius, ut intelligas, ad Christum, uel (ut alij legunt) in Christo, id est per Christum, seu per fidem in Christum.

Anteq̃ iacovm funda:
Scriptura loquitur, non solum de deo, sed etiam de operibus dei, humano more. Sic deo tribuit aures, oculos, os, manus. & de operibus eius loquitur, quasi de operibus hominū. ut: Manus tuæ domine fecerūt me. Et de mūdo, quasi de mundo cōdita, dicit: Quādo appendebat fundamēta terræ. Pro. 8. & in Psal. Quoniam ipse super maria fundavit eū. Item: Qui fundasti terrā super stabilitatē suā, sicut & hic, cum tamē uerissime in Iob dictū sit: Qui suspēdit terram in nihili.

Coram illo.

Vt maxime mundus damnaret, hic damnatur hypocrisis: damnatur & ficta fides, cum addit, per charitatem, scilicet, inter uos mutuam. Habes breuiter summam totius rei Christianæ, ut simus sancti per fidem coram deo. Inter nos uero mutua charitate coniungamur. Iesus Christus est natura filius secundum deitatem, est & per adoptionem filius secundum humanitatem, sicut & nos per illum.

Woptat in filios

ANNOT. IOANNIS POMERANI

In sese, id est ad seipsum: id est, ut nos essemus eius filij, & ipse pater noster.

Secundum beneplacitum suum &c.

Non iuxta aliqua merita, ut non nostra, sed ipsius gratie sit gloria.

Vt gloria &c. id est ut gloria maneat solius gratie suae, qua gratia reddidit nos sibi charos per dilectum Christum. *C. GROS*

Sic aptissime reddi potuisset, dilectos reddidit nos filios nos per dilectum. sicut enim de Christo dixit: Hic est filius reddidit pater dilectus, in quo mihi bene complacui. ita & de singulis dicit credentibus.

Vbertim.

Legem uni populo dedit, gratiam omnibus predicari uoluit, ut scias quod pater esse maluit quam iudex. Sic enim dicit in Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris &c. Ab unde effusum est, tantum accipiamus: dedit non solum gratiam, sed etiam gratiae cognitionem: uerum haec idem sunt.

Sapientia, id est intellectu spirituali. *Prudentia*, qua cauemus rursus cadere in infidelitatem. *Sapientia* facit intelligere quae dei sunt: prudentia autem facit in his permanere, ut non seducamur rursus uarijs doctrinis &c.

Arcano uoluntatis suae, id est Euangelio.

Iuxta beneplacitum suum.

Ergo

*primaria
Sapientia*

IN EPI. PAULI AD EPHE. 5

Ergo ne intelligere quidē potes hoc arcanum: id est credere non potes, nisi deus tibi aperiat: non propter tuum studiū aut meritū, sed iuxta beneplacitū suum.

Apoc. 21. Ecce noua facio omnia. Cœlestia descuerant à terrenis, quia pax erat inter ea dirempta per hominis peccatum, quo per sanguinem Christi rursus ablato, rursus innouata sunt omnia in cœlo & in terra: pax enim antiqua redijt. Sic legis Colos. 1. Pacificatis per sanguinem crucis &c. Vnde nato Christo cœnunt angeli, Gloria in excelsis &c.

Vsq; ad &c.

Id est, quousque in plenitudinem temporis (hoc est quando tempora complerentur, in quibus præfinit rat deus reuelandum suum Euangelium) dispensaret, & distribueret per totā suam domū, in toto orbe hoc arcanum. Sic in Galat. 4. At ubi uenit plenitudo temporis &c. Euangelica gratia erat semper, per quam saluati sunt etiam omnes sancti ante Christi incarnati onem: sed reuelanda erat per Christū tempore à patre præfinito. Sic ubique loquitur Paulus de reuelato mysterio, arcano Euangelio &c. ut in Gal. Conclufit in eam fidē, quæ reuelāda erat. Et hoc exoptat Paulus ferē ubiq; , ut indies magis magisq; hæc gratia oculis cordis nostri reuclatur. ut infra: Quapropter & ego, &c. ut pergamus ex fide in fidē, de uirtute in uirtutē,

Reuelatio
uultus do-
mini.

ANNOTAT. IOAN. POM.

à gloria in gloriam, sicut à domini spiritu.

Quod scilicet arcanum, proposuerat in seipso, apud se continebat in secreto. Ut summa, id est simul.

Vt simus nos in laudem.

Hac periphrasi nos qui priores sperauimus in Christo, Iudæos Christo credentes significat: puta se cum alijs apostolis & discipulis qui crediderunt, siue sperauerunt in Christo, antequam gentes: è quarum numero sunt Ephesij, qui postea prædicante Paulo sperauerunt, crediderunt. de quibus additur: In quo & uos scilicet estis, qui audistis uerbum ueritatis Euangelij salutis uestre, &c. Hæc est uera huius loci intelligentia, si quid tota requirat epistola respicias. Gentes enim docet æque ac Iudæos ad hanc reuelatã quoque Christi pertinere gratiam, ut uides quoq; cap. 2. & 3. Idcirco nunc in Græcis corrupte legi, ἐν ᾧ καὶ ἡμεῖς pro ὑμεῖς, ut reliqua taceam, etiam ipse contextus orationis ostendit. Et sic quoq; legit uetus interpret, & Ambrosius et Hieronymus sic interpretatur.

Priores, id est ante gētes. In quo & uos, scilicet estis, uel speratis, uos scilicet gentes: In quo, id est per quod uerbum ueritatis.

Obsignati.

Sicut uides 2. Cor. 1. Hic est spiritus promissionis, id

IN EPIST. PAULI AD EPHE. 6

est spiritus promissus, quē promisit Christus credenti
bus, ut saepe legis in Ioāne. Qui quia datus est in cordi
bus nostris, certū pignus est, quod deus in reliquis pro
missis non fallat, qd' deus pro iustis acceptet nos, quan
do quidem etiam nunc dignatur in nobis habitare. Ad
Rhom. 8. Ipse spiritus testimonium &c.

In redemptionem, inquit, acquiretæ possessionis, id
est, ut redimatur, & nostra sit acquisita per Christum
nobis hæreditas, ut inde laudetur gloria ipsius. Sic in
Gala. cap. 3. Hoc solum cupio discere à uobis &c. qui
igitur subministrat &c.

Qui est pignus.

Vt certi simus de hæreditate accipienda. In redimen
do, id est ut nostra sit acquisita per Christum possessio,
non in gloriam meritorum nostrorum.

Quapropter.

De hoc supra dixi. Distributionem Paulinam diligen
ter nota: Fide agendum cum deo, charitate cum proxi
mo. Fide agimus cum deo, & cum Christo unum su
mus: charitate autem cum proximis. Sapientia, ut scia
tis: & reuelationis, ut reueletur uobis. Spes, scilicet
hæreditatis, ad quam spem ille uocauit. Potentia &c.
qua operatur in uobis.

Quæ sit excellens.

ANNOTAT. IOANNIS POM.

Hic uides quàm ingens potentia, & efficacia spiritus dei operetur in nobis fidem: nempe eadem quæ suscitauit Iesum à mortuis, & regnare fecit sup omnia: Non salua ut scias nihil habere fidei, qui facile se credere posse putamus sine o- tant, quasi suis uiribus, aut uoluntate. Atq; hinc conperibus, nō tempta fide, opera magnificiunt, in iniuriam nostri re nostris, chri demptoris, cuius solius operibus saluamur. Contra sti autem. quos est, quod capite sequenti aperte dicitur: Gratia estis seruati per fidem, & hoc non ex uobis: dei enim donum est, ne quis glorietur.

Supra omnem principatum.

Id est, supra omne quicquid altum est, siue in caelo, siue in terra. Sic enim ipse dixit: Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Quid trepidamus sub isto rege, imò sub isto capite, cum quo unū sumus? nempe mēbra eius. Omnia enim & ipsi in Christo possumus, & domini sumus mortis, peccati, inferorum, & omnium. Quis enim separabit nos à charitate dei? &c. Hæc cap. 2. sic dicuntur: Conuiuificauit nos unā cum Christo, &cætera.

CAPVT II.

*Contra carnales
libertatem carnis
pro spiritus
uirtutibus*
Carnales cum audiunt fidem prædicari, securi uiuunt: quasi iam tales sint, quales eos deus esse uelit, & libertatem carnis arripiunt pro libertate